

Ustawa

z dnia ...

o zmianie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci

Art. 1. W ustawie z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2018 r. poz. 2134¹) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 2 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) dziecku – oznacza to osobę fizyczną od poczęcia do osiągnięcia 18 lat, w tym dziecko własne, dziecko przysposobione oraz dziecko, w sprawie którego toczy się postępowanie o przysposobienie, dziecko znajdujące się pod opieką prawną lub dziecko umieszczone w domu pomocy społecznej;”;

2) w art. 5:

a) po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„1a. Świadczenie należne jest od miesiąca, w którym lekarz ginekolog wystawił zaświadczenie stwierdzające ciążę.”,

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. W przypadku ukończenia przez dziecko 18 lat kwotę świadczenia wychowawczego przysługującą za niepełny miesiąc ustala się, dzieląc kwotę tego świadczenia przez liczbę wszystkich dni kalendarzowych w tym miesiącu, a otrzymaną kwotę mnoży się przez liczbę dni kalendarzowych, za które to świadczenie przysługuje. Kwotę świadczenia wychowawczego przysługującą za niepełny miesiąc zaokrągla się do 10 groszy w górę.”;

3) w art. 13:

a) w ust. 3 pkt 2 otrzymuje brzmienie:

„2) dzieci, na które osoba, o której mowa w ust. 1, ubiega się o przyznanie świadczenia wychowawczego, w tym: imię, nazwisko, datę urodzenia, stan cywilny, obywatelstwo, płeć, numer PESEL, a w przypadku gdy nie nadano numeru PESEL – numer i serię dokumentu potwierdzającego tożsamość. Danych tych nie podaje się w

¹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2018 r. poz. 1544, 2354 oraz w Dz. U. z 2019 r. poz. 60, 303, 577, 730, 924 i 1818.

przypadku wnioskowania o przyznanie świadczenia wychowawczego dla dziecka nienarodzonego.”,

b) w ust. 4 w pkt 3 lit. d otrzymuje brzmienie:

„d) inne dokumenty, w tym oświadczenia, potwierdzające spełnianie warunków do przyznania lub ustalenia wysokości świadczenia wychowawczego będącego przedmiotem wniosku oraz zaświadczenie lekarza ginekologa stwierdzające ciążę.”;

4) w art. 18:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Prawo do świadczenia wychowawczego ustala się, począwszy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek z prawidłowo wypełnionymi dokumentami, do końca okresu, o którym mowa w ust. 1, nie wcześniej niż od dnia odpowiednio stwierdzenia przez lekarza ginekologa ciąży, urodzenia się dziecka, objęcia dziecka opieką, przysposobienia dziecka lub umieszczenia dziecka w domu pomocy społecznej.”,

b) ust. 2a otrzymuje brzmienie:

„2a. Jeżeli w okresie 3 miesięcy, licząc od dnia stwierdzenia przez lekarza ginekologa ciąży, urodzenia się dziecka, objęcia dziecka opieką lub przysposobienia dziecka, zostanie złożony wniosek o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego, prawo to ustala się od miesiąca, odpowiednio, stwierdzenia przez lekarza ginekologa ciąży, urodzenia się dziecka, objęcia dziecka opieką lub przysposobienia dziecka do końca okresu, o którym mowa w ust. 1. W przypadku złożenia wniosku po tym terminie, prawo do świadczenia wychowawczego ustala się, począwszy od miesiąca, w którym wpłynął wniosek z prawidłowo wypełnionymi dokumentami, do końca okresu, o którym mowa w ust. 1.”.

Art. 2. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 lutego 2020 r.

UZASADNIENIE

I. Zagadnienia ogólne

W 2016 r. polski prawodawca zdecydował się – na mocy ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci – wprowadzić świadczenie wychowawcze w wysokości 500 złotych dla każdego drugiego i kolejnego dziecka w rodzinie, a w pewnych sytuacjach także na pierwsze. W ten sposób, co jasno zadeklarowano w uzasadnieniu projektu ustawy (zob. druk sejmowy nr 216/VIII kadencja), ustawodawca chciał ustanowić powszechny system pomocy finansowej rodzinom wychowującym dzieci, zachęcając je tym samym do podjęcia decyzji o posiadaniu większej liczby potomstwa. Niestety, pomimo późniejszego rozszerzenia zakresu tegoż świadczenia i przyznania je także dla każdego pierwszego dziecka w rodzinie, program „500+” nadal nie w pełni realizuje założenia leżące u jego podstaw. Wynika to z faktu, że pomoc finansowa przyznawana jest rodzicom dopiero od momentu urodzenia się dziecka, a więc świadczenie nie dotyczy dzieci w prenatalnym okresie rozwoju (dzieci nienarodzonych).

Tymczasem – z ekonomicznego punktu widzenia – jest to dla rodziców czas intensywnego wysiłku, związanego zarówno z zapewnieniem prawidłowej opieki medycznej dla matki i dziecka, jak i przygotowania się do porodu, np. poprzez zakup stosownej „wyprawki”, czy konieczność przystosowania mieszkania. To z kolei wiąże się z koniecznością ponoszenia szeregu różnego rodzaju wydatków, których łączna wysokość może sięgać nawet kilku tysięcy złotych (zob. np. *Ile kosztuje dziecko?*, <https://www.totalmoney.pl/artykuly/7609027,konta-oszczednosciowe,ile-kosztujeutrzymanie-dziecka,1,1>, dostęp 5.11.2019). Konieczność ich pokrycia poważnie wpływa na podjęcie decyzji o kolejnym dziecku – a więc już z tego względu prenatalny okres życia człowieka również powinien zostać objętych programem „500+”, tak aby w pełni zrealizować cel założony przez ustawodawcę.

Należy podkreślić, że zgodnie z Konstytucją RP rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej (art. 18), a państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny (art. 71 ust. 1). Zarówno z brzmienia przywołanych tu przepisów, jak i systematyki i aksjologii obowiązującej ustawy zasadniczej jasno wynika, że obowiązkiem państwa jest wspieranie rodziny, zwłaszcza w wypełnianiu przez nią funkcji prokreacyjnej i wychowawczej, a więc również w czasie, gdy rodzice oczekują narodzin dziecka.

Skoro więc ustawodawca zdecydował się na utworzenie specjalnego mechanizmu wsparcia rodzin poprzez utworzenie świadczenia wychowawczego, logiczne jest, że powinien objąć nim także dzieci w pierwszym okresie ich życia. Projektowana nowelizacja realizuje te wymagania. Jednocześnie należy zaznaczyć, że celem niniejszego projektu nie jest fundamentalna zmiana w funkcjonowaniu programu „500+”, a jedynie jego rozszerzenie na wszystkie dzieci już w okresie prenatalnym. Stąd też wprowadzenie projektu w życie nie spowoduje znaczącego zwiększenia obowiązków biurokratycznych podmiotów obsługujących przedmiotowy program, ani zmian w systemie prawa, które miałyby charakter zasadniczy, a wręcz uczyni system prawny bardziej spójnym.

Podstawowym skutkiem projektu będzie wsparcie rodzin oczekujących narodzin potomstwa, zwłaszcza w zakresie ponoszenia wydatków koniecznych w związku z prawidłowym przygotowaniem się na to wydarzenie. W związku z tym projekt ma szansę pozytywnie wpłynąć na wzrost dzietności w Polsce. To z kolei, przy stosunkowo niewielkim zwiększeniu nakładów przeznaczanych obecnie na realizację programu „500+”, w pełni usprawiedliwia potrzebę dokonania przedmiotowej noweli.

Należy zauważyć, że według danych Głównego Urzędu Statystycznego w roku 2018 w Polsce urodziło się 388 200 dzieci (*Sytuacja demograficzna Polski do 2018 roku. Tworzenie i rozpad rodzin*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/sytuacja-demograficzna-polski-do-2018-roku-tworzenie-i-rozpad-rodzin,33,2.html>, dostęp 06.11.2019 r.). Stąd przy założeniu, że świadczenie wychowawcze miałoby być wypłacane przez cały okres trwania ciąży i założeniu, że utrzyma się roczna liczby urodzeń nie spadnie, jego koszt można oszacować na 1 746 900 000 złotych rocznie. Skoro więc obecnie realizacja programu „500+” to wydatek rocznie ok. 40 mld złotych, proponowanie rozszerzenie tego programu zwiększy te koszty o ok. 4,36%.

II. Zagadnienia szczegółowe

Przechodząc do uzasadnienia szczegółowych rozwiązań zawartych w przedkładanym projekcie noweli ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci należy zaznaczyć, iż mają one charakter dostosowujący obowiązujące rozwiązania do potrzeb wypłacania tego rodzaju świadczeń także dla dzieci w okresie prenatalnym. Stąd, aby ułatwić stosowanie przepisów tejże ustawy oraz w pełni zagwarantować poprawną realizację celów noweli, proponuje się zmianę w ustawowej definicji dziecka i jednoznaczne objęcie nią także nienarodzonych osób fizycznych (tożsamej z tą zawartą w ustawie o Rzeczniku Praw Dziecka). Należy podkreślić, że nie oznacza to wprowadzenia obowiązku korzystania z przedmiotowego świadczenia od momentu poczęcia – wybór w tym zakresie zostanie pozostawiony wnioskodawcy (zmiana art. 18 ustawy nowelizowanej).

Skoro świadczenie „500+” ma przysługiwać na dziecko od momentu jego poczęcia, istnieje konieczność jasnego sprecyzowania sposobu ustalania zaistnienia przesłanki uprawniającej do skorzystania z tego świadczenia. W projekcie przyjęto, że fakt ten powinien zostać stwierdzony przez lekarza ginekologa i potwierdzony przez niego wystawieniem stosownego zaświadczenia. Z tego względu od momentu otrzymania takiego zaświadczenia – w myśl projektu – będzie można starać się o wypłatę „500+”. W związku z tym samo zaświadczenie trzeba będzie dołączyć do wniosku o wypłatę (zmiana art. 13 ustawy nowelizowanej). Ponadto w przypadku pierwszego miesiąca ciąży przyjęto wypłatę świadczenia za cały miesiąc, w którym lekarz ginekolog stwierdził ciążę. Rozwiązanie to najlepiej realizuje idee objęcia świadczeniem wychowawczym dziecka od momentu jego poczęcia, a jednocześnie gwarantuje pewność obrotu poprzez oparcie się w stwierdzaniu tego faktu na zaświadczeniu lekarskim.

Wejście w życie przewidziano biorąc pod uwagę czas potrzebny na przeprowadzenie procesu legislacyjnego oraz wpływ wejścia w życie noweli na funkcjonowanie wypłaty „500+”. Stąd wybrano moment rozpoczęcia kolejnego w ciągu roku okresu składania wniosków o wypłatę świadczenia wychowawczego.

Projekt ustawy nie wpływa na funkcjonowanie samorządu terytorialnego oraz nie podlega notyfikacji zgodnie z przepisami dotyczącymi funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych.

Projekt jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.